Mauranen, A. & T. Puurtinen 1997. Translation - Acquisition - Use. AFinLA Yearbook 1997. Publications de l'Association Finlandaise de Linguistique Appliquée 55. pp. 71-87.

SUOMENNOSTEN NOMINAALILAUSEKKEIDEN PIILOPOIKKEAMAT

Anna Karhu

Kansainvälisen viestinnän laitos

Joensuun yliopisto

This paper examines covert errors concerning the number and structure of noun phrases in translations. The study reveals differences in the numbers and structures of NPs between news reports translated from English into Finnish and news reports written originally in Finnish. The deviations can be considered covert errors: the structures used in translations were correct Finnish NP-structures, but in authentic Finnish news reports they were not used with the same frequencies as in the translations. The use of these structures in translations was influenced by the English source text and its interference. The final part of the paper discusses the effects and avoidance of covert errors.

Keywords: translation, covert error, Finnish, syntax, noun phrase

1 ALUKSI

Artikkelini käsittelee nominaalilausekkeiden määrää ja rakennetta opiskelijoiden kääntämissä uutisteksteissä ja alun perin suomeksi kirjoitetuissa uutisissa. Tarkastelen, kuinka paljon NP:ita teksteissä on ja miten mutkikkaita ne ovat: kuinka monta määritettä NP:ssa on, ja millaisia määritteet ovat? Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, poikkeavatko NP:iden määrä ja rakenne käännöksissä ja niiden suomalaisissa rinnakkaisteksteissä.

Lähtöhypoteesini on, että NP:n rakenteen epäaitous saattaa olla yksi syy siihen, että käännetyt tekstit tuntuvatkin usein kankeilta ja käännetyiltä eli eivät ole suomalaisten tekstilajikonventioiden mukaisia. Inkeri Vehmas-Lehto on tutkinut mm. suomalaisten ja venäjästä suomeen käännettyjen lehtitekstien nominaalilausekkeiden pituuden ja rakenteen eroja erityisesti tekstin luettavuuden näkökulmasta. Hän on todennut muun muassa, että

käännöksiä mutkistavat eniten pitkät ja mutkikkaat attribuutit (Vehmas-Lehto 1989: 180). Itse en tässä tutkimuksessani tarkastele NP:n rakennetta tekstin luettavuuden kannalta, vaan tekstilajin idiomaattisuuden kannalta: onko käännösuutisten NP:iden rakenne samanlainen kuin vastaavien suomenkielisten tekstien NP:n rakenne? Yritän myös arvioida opiskelijoiden käännösratkaisuja tästä näkökulmasta ja tarkastella asiaa kääntäjiä kouluttavan silmin.

Artikkelissani keskeisenä käsitteenä on piilopoikkeama (tai piilovirhe). Määrittelen piilopoikkeaman seuraavasti: Käännöksen piilopoikkeamat eivät riko kohdekielen systeemiä, mutta poikkeavat kohdekielen käyttötavoista. Ne ovat siis kvantitatiivisia poikkeamia kohdekielen usuksesta: kääntäjän käyttämä rakenne kuuluu kyllä kohdekielen systeemiin, mutta se on käännöksen tekstilajissa esimerkiksi harvinaisempi kuin vastaavassa lähtökielisessä tekstissä tai sen käyttöyhteydet ovat erilaisia. (Termistä covert error ja sen määrittelystä ks. Vehmas-Lehto 1989: 28 - 30.) Piilopoikkeamien syynä on esimerkiksi Vehmas-Lehdon mukaan (1989: 209) lähtötekstin vaikutus: joko sen tyylin tai tekstilajikonventioiden vaikutus tai kielellinen interferenssi.

2 AINEISTO

Aineistoni koostuu kahden englanninkielisen uutisen suomennoksista; suomennokset ovat kolmelta kansainvälisen viestinnän laitoksen opiskelijalta (yhteensä kuusi käännöstä). Käännökset on tehty englanti - suomi I -käännöskurssilla. Toinen teksteistä käsittelee kestävää kehitystä esimerkkinä Malesia (käännöksissä 310 - 355 sanaa); käännöksen kohdejulkaisu oli Suomen luonto -lehti (käännös 1). Toinen englanninkielisistä teksteistä on kielten moninaisuutta ja katoamista käsittelevä uutinen, joka oli suunniteltu käännettäväksi Suomen Kuvalehden tiedepalstalle (käännös 2, käännöksissä 404 - 454 sanaa).

Suomenkielisenä rinnakkaistekstinä on uutinen, jonka opiskelijat tekivät laitoksessamme vierailleen mainostoimittajan luennon pohjalta. Uutinen oli tarkoitus kirjoittaa Itä-Savo-sanomalehteen; tekstien pituudet olivat 309 - 352 sanaa. Suomenkielisen tekstin sain samoilta kolmelta opiskelijalta kuin käännösuutisetkin. Toisena suomenkielisenä rinnakkaistekstinä on kolme Itä-Savo-sanomalehdessä julkaistua suomenkielistä uutista (364 - 501 sanaa).

Tekstit edustavat siis informatiivista tekstityyppiä. Ajatuksenani oli hankkia samoilta kirjoittajilta samaa tekstilajia edustavat tekstit sekä alun perin suomeksi kirjoitettuina että käännöksinä. Suomalaiset uutiset ja toinen

käännöksistä (käännös 2) ovat mielestäni tekstilajiltaan hyvin toisiinsa verrattavissa, mutta käännös 1 poikkeaa jonkin verran muista. Kaikki suomenkieliset uutiset selostavat, mitä joku on puheessaan tai esitelmässään sanonut. Itä-Savon uutiset noudattavat yhtä lukuun ottamatta uutisen tärkein alkuun -periaatetta, ja sama pyrkimys on nähtävissä myös opiskelijoiden kirjoittamissa uutisissa. Englanninkielinen kielten moninaisuutta ja katoamista käsittelevä tiedepalstan juttu noudattaa uutisen rakennetta. Se rinnastuu hyvin suomenkielisiin uutisiin myös siinä suhteessa, että se selostaa, mitä joku on sanonut. Suomalaisten uutisten lailla myös tässä uutisessa on suoria lainauksia. Malesian kestävää kehitystä käsittelevä lehtijuttu sen sijaan ei ole tyypillinen uutinen, vaikka siinä on uutisen piirteitä (lyhyys, sisällön ajankohtaiset ainekset). Siinä on kuitenkin kiistattomia kommentin ominaisuuksia, eikä rakennekaan ole uutiselle tyypillisin. Muista tutkimistani jutuista Malesiaa käsittelevä poikkeaa myös siten, ettei siinä ole suoria lainauksia.

Nominaalilausekkeiksi katsoin rakenteet, joissa on substantiivi pääsanana (esim. *Malesian hallitus* tai *sellaiset kielelliset piirteet, jotka ovat samoja kaikissa kielissä*). En laskenut mukaan esim. pronomini-NP:ita. Katsoin nominaalilausekkeiksi vain ylimmän tason NP:t; toisin sanoen esimerkiksi relatiivilauseessa esiintyvää NP:ta ei ole laskettu enää erikseen NP:ksi. Aineistossa oli yhteensä 1 172 nominaalilauseketta.

3 OPISKELIJOIDEN KÄÄNTÄMÄT JA SUOMEKSI KIRJOITTAMAT UUTISET

Taulukosta 1 käyvät ilmi nominaalilausekkeiden määrä ja pituus opiskelijoiden kirjoittamissa uutisissa. Lyhenne SU-OP tarkoittaa opiskelijoiden suomeksi kirjoittamia uutisia, KÄ 1 ja KÄ 2 ovat käännösuutisia.

Selvin ero opiskelijoiden suomeksi kirjoittamien ja kääntämien uutisten NP:iden rakenteessa oli pelkän substantiivin sisältävien NP:iden määrä: suomeksi kirjoitetussa uutisessa puolet NP:ista sisälsi pelkän substantiivin, käännöksissä 37 - 38 prosenttia NP:ista. Ero on siis 13 - 14 prosenttiyksikköä. Käännösuutisten NP:t olivat siis rakenteeltaan raskaampia kuin suomeksi kirjoitettujen uutisten. Kaksisanaisia NP:ita on suomeksi kirjoitetuissa ja käännöksissä vielä suunnilleen saman verran, mutta pitempiä NP:ita on käännöksissä yleensä enemmän kuin suomeksi kirjoitetuissa. Selvimmät erot ovat nelisanaisissa NP:issä ja etenkin kahdeksan- ja useampisanaisissa: suomeksi kirjoitettujen uutisten NP:ista 1 prosentti on kahdeksan- tai useampisanaisia, käännettyjen uutisten NP:ista 6 - 8 prosenttia.

Eroja on eri kirjoittajien välillä, mutta pääsuuntaus näyttää kaikilla samalta: käännösuutisissa on vähemmän kaikkein keveimpiä NP:ita ja enemmän kaikkein raskaimpia NP:ita kuin alun perin suomeksi kirjoitetuissa uutisissa.

TAULUKKO 1. Nominaalilausekkeiden määrä ja pituus opiskelijoiden käännöksissä ja alun perin suomeksi kirjoittamissa uutisissa.

	1 sana	2 sanaa	3 sanaa	4 sanaa	5 sanaa	6 sanaa	7 sanaa	> 7 sanaa	yht.
SU-OP f % 	162 51 %	101 32 %	26 8 %	10 3 %	6 2 %	3 1 %	4 1 %	4 1 %	316 102%
KÄ 1 f % 	90 37 %	66 27 %	28 12 %	26 11 %	7 3 %	5 2 %	5 2 %	14 6 %	241 100%
KÄ 2 f % 	103 38 %	86 31 %	30 11 %	13 5 %	12 4 %	4 1 %	4 1 %	22 8 %	274 99%

Kiinnostava on myös NP:iden määrä. Opiskelijoiden suomeksi kirjoittamissa uutisissa oli keskimäärin 31,4 NP:ta sataa sanaa kohden. Kestävää kehitystä käsittelevässä käännöksessä vastaava luku oli 24,1 ja kielten moninaisuutta käsittelevässä 21,1. Vehmas-Lehdon (1989: 182) suomalaisista lehtiteksteistä ja venäläisten lehtitekstien suomennoksista saamat luvut ovat samansuuntaisia: ammattilaisten käännöksissä oli keskimäärin 22,9 nominaalilauseketta sataa sanaa kohden, alkuperäisissä suomalaisissa teksteissä 26,8. Suuntauksena näyttää siis olevan, että suomalaisissa lehtiteksteissä on enemmän NP:ita kuin käännöksissä. Ilmiö saattaa liittyä tekstien erilaiseen informaationannostelustrategiaan.

Seuraavat suunnilleen samanmittaiset tekstikatkelmat havainnollistavat hyvin suomeksi kirjoitettujen ja käännettyjen uutisten NP:iden eroja. Käännösesimerkissä on 7 nominaalilauseketta, joista kolmeen kuuluu raskas jälkiattribuutti. Suomalaisen uutisen katkelmassa NP:ita on 14, eikä niiden joukossa ole yhtään niin raskasta kuin käännöksen relatiivilauseelliset NP:t. NP:iden määrän ja pituuden lisäksi huomiota kiinnittää se, ettei suomalaisessa uutisessa ole kuin yksi jälkiattribuutti.

KÄÄNNÖS:

Halen mielestä *kieli* tulisi nähdä "*ihmisen älyn työskentelyn tuotteena*" ennemmin kuin jonain, joka kehittyy itsestään. Hän on esimerkiksi tutkinut *kieltä nimeltä Damin, Lardil-kielen versiota, joka on Australian alkuasukkaiden kieli. Damin* on

erikoinen kieli, jota puhuivat vain nuoret miehet muutaman vuoden virallisen aikuistumisseremoniansa jälkeen. Se oli *erittäin abstrakti, yksinkertaistettu muoto Lardilista, joka pystyttiin opettamaan seremonian läpikäyneille muutamassa tunnissa.*

SUOMALAINEN UUTINEN (opisk.)
Reijo Honkosen mukaan *monen ihmisen kuvaa mainonnasta ja sen arvomaailmasta* vastaa *konepellillä makaava nainen*. *Vähäpukeiset naiset* ovat kuitenkin *historiaa*. *Tämän päivän mainonnassa* otetaan aina huomioon *kohderyhmän arvomaailma*, mikä myös rajaa *mainonnan käytettävissä olevat keinot*. Ennen kuin *mainos* lähtee *viestimeen*, sen tulee täyttää *niin kansainväliset kuin kuluttajansuojelurajoituksetkin*. "*Arveluttavin keinoin tuotetta* ei saada kaupaksi", kertoo *Honkonen*.

4 TOIMITTAJIEN UUTISET

Koska opiskelijoiden suomeksi kirjoittamien ja kääntämien uutisten NP:iden rakenteessa oli selviä eroja, heräsi epäilys, että heidän suomeksi kirjoittamansa uutiset eivät ehkä olisikaan tyypillisiä ja tekstilajin konventioiden mukaisia uutisia, vaan mahdollisesti vasta uutisharjoitelmia. Tämän vuoksi tutkin pienehköllä aineistolla sitä, millaisia ovat aitojen, toimittajien kirjoittamien uutisten nominaalilausekkeet. Poimin Itä-Savo-sanomalehden elokuun 1996 numeroista kolme uutista, jotka mielestäni rinnastuivat opiskelijoiden kirjoittamiin uutisiin eli kertoivat siitä, mitä joku oli esimerkiksi esitelmässään tai puheessaan sanonut. Yksi uutisista käsitteli europarlamentaarikko Pirjo Rusasen puhetta (364 sanaa), toinen petotutkija Erik S. Nyholmin esitelmää (501 sanaa) ja kolmas yritystutkija Esko Luoman esitelmää (423 sanaa). Tutkin näiden NP:t samalla tavoin kuin opiskelijoiden tuotostenkin. Toimittajien laatimien uutisten NP:iden määrä ja pituus käyvät ilmi taulukosta 2.

TAULUKKO 2. Nominaalilausekkeiden määrä ja pituus toimittajien kirjoittamissa uutisissa.

	1 sana	2 sanaa	3 sa-naa	4 sa-naa	5 sa-naa	6 sa-naa	7 sa-naa	> 7 sa-naa	yht.
f	171	94	41	9	8	6	4	8	341
f %	50 %	28 %	12 %	3 %	2 %	2 %	1 %	2 %	100

Toimittajien kirjoittamien uutisten NP-rakenne oli yllättävän samanlainen kuin opiskelijoiden suomeksi kirjoittamien uutisten NP:iden rakenne. Kuten opiskelijoidenkin uutisissa, myös toimittajien teksteissä puolet

nominaalilausekkeista sisälsi pelkän substantiivin (vaihtelu 44 % - 57 %). Ero käännettyihin uutisiin oli siis sama kuin opiskelijoiden uutisillakin. Kaksisanaisia NP:ita oli toimittajien uutisissa hieman vähemmän (28 %) kuin opiskelijoiden kirjoittamissa (32 %), mutta kolmisanaisia taas hieman enemmän (12 %) kuin opiskelijoiden teksteissä (8 %). Kolmisanaista raskaampia nominaalilausekkeita oli toimittajien ja opiskelijoiden uutisissa suhteellisesti yhtä vähän, eli eri ryhmien prosenttiosuudet jäivät kolmeen prosenttiin tai sen alle. Ero käännettyihin uutisiin oli selvä. Esimerkiksi kahdeksan- tai useampisanaisia NP:ita oli suomennoksissa 6 - 8 prosenttia kaikista NP:ista, mutta suomeksi kirjoitetuissa vain 1 - 2 prosenttia.

Nominaalilausekkeiden määrä sataa sanaa kohden oli Itä-Savon uutisissa keskimäärin 26,5; luku on lähes sama kuin Vehmas-Lehdon (1989: 182) suomenkielisille lehtiteksteille esittämä 26,8. Tässä suhteessa toimittajien kirjoittamat uutiset sijoittuivat siis opiskelijoiden kääntämien ja alun perin suomeksi kirjoittamien uutisten väliin: opiskelijoiden suomeksi kirjoittamissa uutisissa NP:ita oli suhteellisesti enemmän kuin Itä-Savon uutisissa, käännöksissä taas vähemmän.

Toimittajien ja opiskelijoiden kirjoittamien uutisten vertailu osoittaa, että ainakin nominaalilausekkeen rakenne vaikuttaa opiskelijoiden teksteissä suomalaisen tekstilajikonvention mukaiselta. Käännöksiin verrattuna NP:t ovat rakenteeltaan yksinkertaisempia. NP:iden määrässä sataa sanaa kohden sen sijaan on jonkin verran eroa opiskelijoiden ja toimittajien uutisten välillä. Molemmissa kuitenkin nominaalilausekkeita on suhteellisesti enemmän kuin käännetyissä uutisissa.

5 ENGLANNIN NP-RAKENTEIDEN VAIKUTUS

Tarkastelin opiskelijoiden tekemiä käännöksiä siltä kannalta, näkyykö englannin kielen rakenteiden interferenssi suomennosten NP:iden rakenteessa. Kävin kaikki käännösten NP:t läpi siten, että katsoin, miten lähtötekstin NP:n ja suomennoksen NP:n rakenne vastaavat toisiaan: onko esim. adjektiiviattribuutin sisältävä NP käännetty samanlaiseksi vai onko adjektiiviattribuutin sisältö ilmaistu vaikka relatiivilauseella, tai onko esim. relatiivilause suomennettu relatiivilauseella vai esimerkiksi partisiippiattribuutilla. Kääntäjä voi luonnollisestikin muuttaa rakenteita myös niin, että hän luo suomennokseen sellaisia NP:ita, joita ei lähtötekstissä ole lainkaan; myös nämä olen katsonut englannin rakenteista poikkeaviksi.

Tuloksena oli, että suomennosten NP:ista kolmannes poikkesi rakenteeltaan englanninkielisen lähtötekstin NP:n rakenteesta. Kaksi kolmasosaa NP:ista oli siis rakenteeltaan samanlaisia lähtötekstissä ja

suomennoksessa. Lähtötekstin rakenteiden noudattaminen vaihteli jonkin verran kääntäjittäin ja käännöksittäin. Esimerkiksi lähtötekstin NP:iden rakenteesta poikkeavien osuus vaihteli eri käännöksissä 31 prosentista 39 prosenttiin.

6 UUTISTEN JÄLKIATTRIBUUTIT

Koska suomeksi kirjoitettujen ja käännettyjen uutisten NP:iden rakenne-ero saattaa ainakin osin selittyä lähtökielen interferenssillä, otin lähemmän tarkastelun kohteeksi jälkiattribuuttien määrän, jonka ilmeisesti pitäisi suomessa ja englannissa olla melko erilainen. Suomihan on pitkälti etuattribuutteja suosiva kieli (Hakulinen - Karlsson 1979: 121), kun taas englannissa on useita taajakäyttöisiä jälkiattribuutteja, esim. usein suomen genetiiviattribuuttia vastaava *of*-rakenne ja suomen paikallissija-attribuutin vastineet (esim. *the start of the match* ja *the people upstairs*; ks. esim. Eastwood 1994: 177 - 189).

Jälkiattribuutillisten NP:iden osuus tekstien kaikista nominaalilausekkeista poikkesi selvästi käännöksissä ja alun perin suomeksi kirjoitetuissa uutisissa. Opiskelijoiden suomeksi kirjoittamien uutisten NP:ista 6 prosenttia sisälsi jonkin jälkiattribuutin, samoin Itä-Savon uutisten NP:ista. Käännetyissä uutisissa taas 15 - 17 prosenttia NP:ista sisälsi jonkin jälkiattribuutin. Käännösten jälkiattribuuttien suurempi määrä tuntuisi viittaavan lähtötekstin interferenssiin. Kiinnostavaa on myös havaita, että opiskelijoiden suomeksi kirjoittamat uutiset ovat jälkiattribuuttien määrän suhteen lähellä toimittajien kirjoittamia uutisia. Opiskelijoilla näyttäisi siis olevan edellytykset tuottaa tässäkin suhteessa suomalaisten tekstilajikonventioiden mukaista tekstiä.

Tarkastelin myös sitä, poikkeavatko suomennosten ja alun perin suomeksi kirjoitettujen uutisten jälkiattribuutit toisistaan laadultaan; tulokset käyvät ilmi taulukosta 3. Jälkiattribuuttityyppien suhteelliset osuudet on laskettu kunkin tekstin kaikista NP:ista. Lyhenne TOIM tarkoittaa toimittajien kirjoittamia uutisia.

Taulukkoon olen siis laskenut jälkiattribuutillisten NP:iden suhteelliset osuudet kunkin tekstin kaikista NP:ista eli sen, kuinka monta prosenttia kunkin uutisen nominaalilausekkeista sisälsi tietyntyyppisen jälkiattribuutin. Täten saa mielestäni esiin jälkiattribuuttityyppien mahdollisen tekstuaalisen vaikutuksen, koska yleensä kyse on pienistä NP-määristä. Taulukosta erottuvatkin muita suurempina tietyntyyppisten jälkiattribuuttien osuudet.

TAULUKKO 3. Käännösten ja suomeksi kirjoitettujen uutisten jälkiattribuuttien määrä ja laatu.

	rel.-lause	että-lause	inf.-attr.	paik. sija	partit. elat.	appo-sitio	muut	yht.
KÄ 1 f % 	11 4,6 %	0 -	1 0,4 %	8 3,3 %	11 4,6 %	8 3,3 %	2 0,8 %	41 17 %
KÄ 2 f % 	16 5,8 %	1 0,4 %	0 -	15 5,5 %	1 0,4 %	8 2,9 %	0 -	41 15 %
SU-OP f % 	4 1,3 %	0 -	2 0,6 %	9 2,8 %	3 0,9 %	0 -	1 0,3 %	19 6 %
TOIM f % 	5 1,5 %	2 0,6 %	6 1,8 %	6 1,8 %	2 0,6 %	1 0,3 %	0 -	22 6 %

Relatiivilauseen sisältävien NP:iden osuudet eroavat aineistoni suomennoksissa ja alun perin suomeksi kirjoitetuissa uutisissa. Suomennoksien NP:ista noin 5 prosenttia sisälsi relatiivilauseen, suomalaisten tekstien NP:ista vain noin 1,5 prosenttia. Voisikin sanoa, että suomeksi kirjoitetuissa uutisissa relatiivilauseelliset NP:t olivat melko satunnaisia, mutta käännöksissä niillä saattoi toisinaan olla selvästi tuntuva vaikutus. Esimerkiksi seuraavassa käännöskatkelmassa pitkät, melko suoraan englannista siirretyt relatiivilauseet tekevät tekstistä kankean ja sullotun tuntuisen.

> Sabahin osavaltion luonnonsuojeluosasto majoittaa vierailijoita *saarella, jossa on hiekkaranta ja jossa se pitää kilpikonnan munien hautomoa*. Sen sijaan *keskus, joka laskee orvoksi jääneitä orankeja takaisin vapauteen*, antaa vierailijoiden katsella huonokuntoisimpia apinoita näiden ruoka-aikana.
> <---- - the Sabah parks department accomodates visitors on *a sandy island where it runs a turtle hatchery*, while *a centre that returns orphaned orang-utans to the wild* allows visitors to watch feeding time for the least rehabilitated apes.

Toinen selvä ero aineistoni suomennosten ja alun perin suomeksi laadittujen uutisten välillä oli appositioattribuuttien käytössä. Suomennosten nominaalilausekkeista 3 prosenttia sisälsi appositioattribuutin, kun suomalaisten uutisten 657 NP:n joukossa oli vain yksi appositiollinen. Suomennoksiin appositiot tulivat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta englanninkielisen lähtötekstin vaikutuksesta (ks. seuraavan luvun esimerkkejä).

Infinitiiviattribuutillisia NP:ita sen sijaan oli suomeksi kirjoitetuissa

uutisissa suhteellisesti enemmän kuin käännöksissä (esim. *halu saada EU lähemmäs kansaa*, *ainoa oikea tapa toimia*). Paikallissija-attribuutin sisältävien NP:iden suhteelliset osuudet eivät kovin merkittävästi eronneet käännetyissä ja suomeksi kirjoitetuissa uutisissa; niitä oli molemmissa yleensä pari prosenttia kaikista nominaalilausekkeista, mutta kielten katoamista käsittelevässä uutisessa hieman enemmän (ks. seuraavan luvun esimerkkejä). Partitiivi- ja elatiiviattribuuttien poikkeava suhteellinen osuus Malesiaa käsittelevässä käännöksessä selittyy sillä, että tekstissä käsitellään puun hakkuumääriä (esim. *suunnattomia määriä sademetsää, suurin osa parhaista metsistä).*

7 HENKILÖIDEN, YHDISTYSTEN JA PAIKKOJEN ESITTELYT

Suomalaisten uutisten ja käännösten NP:iden rakenne-erot näkyvät selvästi henkilöiden, yhdistysten ja paikkojen esittelyissä. Kun uutistekstissä esitellään henkilö, hänestä yleensä annetaan esim. ammattia tai asemaa koskeva luonnehdinta. Myöhemmin häneen viitataan tavallisesti niukemmin keinoin. Tarkastelin käännöksistä ja alun perin suomeksi kirjoitetuista teksteistä myös tällaisia esittelyjä nimenomaan siltä kannalta, millainen esim. esiteltävään henkilöön viittaava NP on rakenteeltaan.

Tutkimani tekstit erosivat selvästi toisistaan siinä, että alun perin suomeksi kirjoitetuissa uutisissa ei kertaakaan esitelty henkilöä tai paikkaa siten, että nimeen olisi liitetty jälkiattribuutti. Sekä opiskelijat että toimittajat esittelivät henkilön tai paikan aina etuattribuuttia tai etuattribuutteja käyttäen (33/33):

- mainostoimittaja Reijo Honkonen
- diplomikielenkääntäjä, kirjailija, mainostoimittaja Reijo Honkonen
- petotutkija Erik S. Nyholm
- Oulun yliopiston yrittäjyyden dosentti Esko Luoma
- Kokoomuksen europarlamentaarikko Pirjo Rusanen.

Myöhemmin tekstissä henkilöön viitattiin yleensä etu- ja sukunimellä tai pelkällä sukunimellä.

Käännöksissä opiskelijat saattoivat käyttää esittelyyn etuattribuuttia (18/29):

- varapääministeri Anwar Ibrahim
<--- deputy prime minister, Anwar Ibrahim
- maan itäisin ja kaikkein kehittymättömin osavaltio Sabah
<--- Sabah, the most easterly and least developed state
- osavaltion entinen pääkaupunki Sandakan

<--- Sandakan, the former state capital.

Yleistä oli kuitenkin myös jälkiattribuutin käyttö (11/29):

- Sabah, itäisin ja kehittymättömin osavaltio Borneon saarella
- Sandakan, osavaltion entinen pääkaupunki.

Esimerkiksi tiedepalstan uutisen suomennoksissa kaikki kääntäjät esittelivät asiantuntijat käyttämällä jälkiattribuuttia. Myöhemmin henkilöihin viitattiin pelkällä sukunimellä.

- Michael Krauss Alaskan yliopistosta
<--- Michael Krauss of the University of Alaska, Fairbanks
- Michael Krauss, Alaskan yliopistosta Fairbanksista

- Kenneth Hale Massachusettsin teknillisestä instituutista
<--- Kenneth Hale of the Massachusetts Institute of Technology

Näissä jälkimmäisissä tapauksissa jälkiattribuuttiesittelyn syynä saattaa olla paitsi lähtötekstin interferenssi, myös kääntämiseen liittyvä käytännön seikka. Etuattribuuttirakennetta ei nimittäin voi luontevasti rakentaa lähtötekstissä annetun tiedon perusteella (**Alaskan yliopiston Michael Krauss*), vaan kääntäjän täytyisi nähdä vaivaa hankkiakseen henkilön asemaa koskevat tiedot. Suomalaisten tekstien vastineet tällaisille käännösten rakenteille olivat kuitenkin etuattribuutillisia:

- keskuskauppakamarin varatoimitusjohtaja Sampsa Saralehto
- Savonlinnan riistanhoitoyhdistyksen puheenjohtaja Heikki Kosonen
- Yrityspalvelukeskuksen Paavo Myöhänen (vrt. *Alaskan yliopiston Michael Krauss).

Käännöksissä käytetyt jälkiattribuuttiesittelyt eivät siis ainakaan tämän aineiston perusteella ole idiomaattisia suomenkielisissä uutisissa. Kyseessä on mielestäni tyypillinen piilopoikkeama: rakenne eli jälkiattribuutti kuuluu suomen kielen systeemiin, mutta sitä ei käytetty aineistoni suomalaisissa uutisteksteissä. Englanninkielisissä uutisteksteissä sen sijaan oli useitakin jälkiattribuuttiesittelyjä, jotka kääntäjät herkästi siirsivät suomennokseen.

Vaikka esimerkiksi esittelyissä etuattribuutit näyttävät aineistoni perusteella aidommin suomalaisilta kuin jälkiattribuutit, voidaan näitä kahta attribuuttityyppiä tarkastella toisestakin näkökulmasta. Esimerkiksi Vehmas-Lehto tarkastelee lehtitekstien käännösten syntaksia luettavuuden kannalta ja päätyy arvioimaan etuattribuutteja pitkälti negatiivisesti. Hänen mukaansa partisiippiattribuutit ja muut raskaat etumääritteet mutkistavat käännöksiä, ja suomennosten luettavuuden parantamiseksi Vehmas-Lehto suosittaakin jälkiattribuuttien käyttöä. (Vehmas-Lehto 1989: 185, 192 - 197.) Suo-

mennoksen syntaktisen ja tekstuaalisen idiomaattisuuden kannalta taas etuattribuutit näyttäisivät tutkimustulosteni perusteella ainakin uutisteksteissä jälkiattribuutteja onnistuneemmalta ratkaisulta.

Herääkin kysymys, millä kriteereillä käännöstä arvioidaan: tuleeko käännöksen olla jopa luettavampi kuin suomalaisen rinnakkaistekstin, vai arvostetaanko sitä, että käännös noudattaa suomalaisten rinnakkaistekstiensä tekstilajikonventioita? Esimerkiksi Sonja Tirkkonen-Condit korostaa asiatekstien käännösten hyväksyttävyyttä käsitellessään tekstuaalista aitoutta ja luontevuutta. Hänen mukaansa tekstuaalisen aitouden mittapuuksi lienee katsottava kohdekielen kulloiseenkin tekstilajiin liittyvä diskurssiperinne, joka ilmenee tällä kielellä laadituissa alkuperäisissä teksteissä. (Tirkkonen-Condit 1981: 142.) Ymmärtääkseni poikkeamat tekstilajin diskurssiperinteestä ovat yleensä nimenomaan ns. piilopoikkeamia: ne eivät riko kielen koodia, vaan kielen käytön tapoja. Tirkkonen-Condit (1981: 134) käyttää artikkelissaan myös tutkimuskohteeseeni liittyvää esimerkkiä, kun hän toteaa, että sekä suomessa että englannissa on sekä vasemmalle että oikealle haarautuvia upotuksia, mutta niiden käytössä on selviä eroja esimerkiksi siten, että suomalaisissa asiateksteissä käytetään runsaasti vasemmalle haarautuvia upotuksia.

Esitellessään Nidan ajatuksia käännösten piilopoikkeamista (eli Nidan termein muodollisista rinnasteista) Tirkkonen-Condit viittaa myös niiden vaikutuksiin. Hänen mukaansa piilopoikkeamat eivät välttämättä tee tekstistä raskasta tai vaikealukuista, mutta ne voivat ärsyttää vastaanottajaa ja siten vaikuttaa sanoman perillemenoon. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että kääntäjä tunnistaisi piilopoikkeamien karikot joko intuitionsa tai tutkimustiedon perusteella. (Tirkkonen-Condit 1981: 134 - 136.) Seuraavaksi tarkastelen opiskelijoiden suomennosten NP:iden käännösratkaisuja nimenomaan niiden tekstuaalisen vaikutuksen kannalta.

8 OPISKELIJOIDEN KÄÄNNÖSRATKAISUT

Yleinen havainto tarkastelemistani käännöksistä on, että syntaktisesti ja tekstuaalisesti tarkasteltuna opiskelijat ovat tehneet sekä hyviä että huonompia ratkaisuja. Joskus he ovat esimerkiksi pilkkoneet lähtötekstin NP:ita pienemmiksi ja keventäneet siten rakenteita; tämän voisi nähdä pyrkimyksensä kohti aitosuomalaisten uutisten melko kevyttä NP-rakennetta. Toisaalta he ovat myös voineet tehdä NP:n rakennetta mutkistavia lisäyksiä ja - ehkä vielä yleisemmin - orjallisella lähtötekstin noudatta-

misellaan tuottaa raskaita NP-rakenteita, jotka tekevät suomennoksesta kankean ja sullotun tuntuisen.

Tekstin idiomaattisuuden kannalta onnistuneelta käännösratkaisulta vaikuttaa usein mm. englannin jälkiattribuuttien korvaaminen suomen etuattribuuteilla:

> - in Sandakan, the former state capital
> ---> osavaltion entiseen pääkaupunkiin Sandakaniin
> - feeding time for the least rehabilitated apes
> ---> kaikkein huonokuntoisimpien apinoiden ruoka-aikaa
> - a centre that returns orphaned orang-utans to the wild
> ---> orpoja orankeja luontoon palauttava keskus.

NP:n sanamäärä ei välttämättä muuttuisi, vaikka rakenne olisi käännetty jälkiattribuutilla (esim. 1), mutta kääntäjällä näyttää olleen tietoinen tai tiedostamaton pyrkimys käyttää suomalaisempaa etuattribuuttia jälkiattribuutin sijasta. Ratkaisuja voi verrata Itä-Savon uutisissa käytettyihin rakenteisiin *Emun kolmannen vaiheen merkit* ja *Venäjän ja Baltian maiden kanssa käytävä kauppa.* Toista esimerkkiä kääntäjä olisi vielä voinut keventää jättämällä pois englannin *most*-adverbin vastineen *kaikkein*.

Kääntäjät olivat siis toisinaan muuttaneet NP:n rakennetta suomalaisemmaksi, joko tietoisesti tai tiedostamattaan. Toisinaan he taas olivat kopioineet englannin jälkiattribuutteja käännökseen lähes sanasanaisina. Kääntäjät kuitenkin olivat melko harvoin luoneet omia jälkiattribuutteja: jos käännöksessä oli jälkiattribuutti, se oli yleensä ollut lähtötekstissäkin vastaavassa NP:ssa. Esimerkiksi erään suomennoksen 12 jälkiattribuutista 11 oli paikoissa, joissa myös lähtötekstissä oli jälkiattribuutti:

> in many parts of the country ---> monissa paikoin Malesiaa
> the world's greatest concentration of millionaires ---> maailman suurimman keskittymän miljonäärejä
> on the cleared land around Sandakan ---> hakatuilla mailla Sandakanin ympärillä
> Stephen Liew, managing director of Wildlife Expeditions, the state's second-biggest operator ---> Stephen Liew, osavaltion toiseksi suurimman matkailuyrityksen Wildlife Expeditionsin toimitusjohtaja.

Kahdessa ensimmäisessä tapauksessa jälkiattribuutille olisi ollut näppäriä vaihtoehtoja, ja näissä jälkiattribuutti kuulostaakin vieraalta ja kankealta. Viimeisen esimerkin jälkiattribuutti sen sijaan on ainakin sujuvuudeltaan etuattribuutin kanssa kilpailukelpoinen:

> osavaltion toiseksi suurimman matkanjärjestäjän Wildlife Expeditionsin toimitusjohtaja Stephen Liew.

Toisaalta suomalaiselle tarpeetonta tietoa karsimalla rakenteesta olisi saanut sujuvamman; mielestäni esimerkiksi *paikallisen luontoretkiä*

järjestävän yrityksen johtaja olisi ollut tässä yhteydessä riittävän tarkka viittaus. Käännösten NP:n rakenteeseen vaikuttaakin ratkaisevasti se, millaisen viittauksen kääntäjä katsoo riittävän informatiiviseksi kulloisessakin tekstilajissa ja kulloisillekin lukijoille.

Käännöksen ja lähtötekstin erilaista viestintäkuormitusta on pohtinut mm. Eugene A. Nida. Hänen mukaansa käännös usein kuormittaa liikaa lukijansa viestintäkanavaa vieraan taustansa ja sisältönsä vuoksi. Sisällöltään ja kielellisiltä keinoiltaan tutun viestin vastaanottaminen on helpompaa kuin vieraan ja vaikeasti ennustettavan, ja tämän vuoksi kielessä on Nidan mukaan redundanssia tasapainottamassa odottamattoman ja ennustettavan aineksen suhdetta. Käännettäessä kielellinen ja kulttuurinen redundanssi on sovitettava uudelle vastaanottajalle sopivaksi eli käännökseen on yleensä luotava tarvittavaa redundanssia. Tämän vuoksi hyvät käännökset ovat yleensä pitempiä kuin lähtötekstinsä. (Nida 1964: 126 - 134.)

Myös tarkastelemissani käännöksissä oli toisinaan käytetty lisäyksiä tarpeelliseksi arvioidun taustatiedon välittämiseen lukijalle. Ensimmäistä kertaa asiaan tai ilmiöön viitattaessa lisäyksistä saatava informaatiohyöty on monesti kiistaton, mutta tekstuaalisesti ne saattavat toisinaan vaikuttaa epäidiomaattisilta. Esimerkiksi kun lähtötekstissä yleensä puhutaan *Sabahista*, kääntäjä on voinut suomentaa sen toistuvasti *Sabahin osavaltioksi*. Täsmennetty ilmaus on informatiivisempi, muttei ehkä kaikissa yhteyksissä suomalaisten konventioiden mukainen - lisäksi se on toistettuna kankeahko. Liiallisten lisäysten vaikutus käy mielestäni ilmi seuraavasta katkelmasta:

> Hale painotti myös, että kieli tulisi käsittää ennemminkin "älyllisen uurastuksen tuotteena" kuin jonain, mikä kehittyy itsekseen. Tästä on esimerkkinä Halen Daminin kielen opiskelu. Damin on Australian alkuasukaskielen Lardilin haara; erikoinen kieli, jota puhuttiin vain nuorten miesten keskuudessa muutaman vuoden ajan sen jälkeen, kun heidät oli otettu heimon jäseniksi. Se oli erittäin ylimalkainen ja yksinkertaistettu Lardilin kielen muoto, joka pystyttiin opettamaan uusille jäsenille muutamassa tunnissa.
>
> Hale kertoi, että Daminin kielen nerous kätkeytyi siihen, miten se pilkkoi Lardilin kielen aivan sen peruskäsitteisiin. Lardilin kielessä on esimerkiksi useita sanoja, jotka tarkoittavat kalaa kun taas Daminin kielessä on vain kaksi - toinen tarkoittaa luukalaa ja toinen rustokalaa. Tämä osoittaa, että Lardilin puhujat tekevät selvän eron näiden kahden välillä.

Esimerkkikatkelman jälkimmäisessä kappaleessa kääntäjä ei mielestäni voi perustella toistuvaa *kieli*-lisäystään lukijan viestintäkuormituksen vähentämisellä; edellisessä kappaleessa on jo käynyt selväksi, että *damin* ja *lardil* ovat kieliä. Automaattisella *kieli*-lisäyksellään kääntäjä tekee tekstistä epäaitoa ja toisteista ja vähentää siten viestin tehokkuutta.

Lisäykset ovat usein varmasti välttämättömiä esimerkiksi ensimmäisissä NP-viittauksissa, jotta käännös olisi lukijalleen ymmärrettävä.

Tekstuaalisen idiomaattisuuden kannalta tarkasteltuina lisäykset kuitenkin saattavat vääristää käännöksen NP:iden rakennetta suhteessa aitojen kohdekielisten tekstien NP:iden rakenteeseen. Toisaalta kääntäjällä on myös keinoja, joilla hän voi kompensoida mahdollista lisäysten aiheuttamaa tekstuaalista epäaitoutta jossain toisessa tekstin kohdassa: hän voi yksinkertaistaa lähtötekstin NP:iden rakennetta jättämällä lukijalle tarpeetonta detaljitietoa pois tai pilkkomalla raskaita NP:ita useiksi NP:iksi. Myös tutkimissani suomennoksissa kääntäjät olivat tehneet tekstin NP-rakenteita keventäviä ratkaisuja; seuraavassa esimerkissä pitkä NP on jaettu kahdeksi lyhyemmäksi:

> to watch *feeding time for the least rehabilitated apes* --->
> katsella *huonokuntoisimpia apinoita näiden ruoka-aikana*.

Toisinaan taas kääntäjä on jättänyt selvää informaatiota ilmaisematta ja siten keventänyt NP:n rakennetta:

> Earlier this century, for example, *American Indian schoolchildren* were punished for speaking their native tongue. --->
> Aikaisemmin tällä vuosisadalla esimerkiksi *intiaanilapsia* rankaistiin oman kielen käyttämisestä kouluissa.

9 PIILOPOIKKEAMAT JA NIIDEN VAIKUTUS

Kiinnostava ero tutkimieni suomennosten ja alun perin suomeksi kirjoitettujen uutisten välillä oli NP:iden määrässä ja pituudessa. Suomeksi kirjoitetuissa uutisissa oli suhteellisesti enemmän NP:ita kuin käännöksissä. Suomalaisissa uutisissa oli enemmän yksisanaisia NP:ita ja vähemmän raskaimpia NP:ita kuin käännöksissä. Käännösten NP:iden pituuteen vaikuttavat jonkin verran kääntäjän tekemät lisäykset, mutta raskaimpien NP:iden määrää ne eivät juurikaan selitä, sillä aineistossani lisäysten tuloksena syntyi useimmiten vain kaksisanaisia NP:ita.

Tutkimissani suomennoksissa oli siis havaittavissa NP:ihin liittyviä piilopoikkeamia. Käytetyt NP-rakenteet kuuluvat suomen kielen systeemiin, mutta niitä ei aineistoni perusteella välttämättä käytetä suomalaisissa uutisissa samoin frekvenssein kuin opiskelijoiden käännöksissä käytettiin. Erittäin selvästi tämä näkyi esittelyyn käytetyissä jälkiattribuutillisissa NP:issa. Syynä esimerkiksi jälkiattribuuttiesittelyjen käyttöön oli mitä ilmeisimmin englannin rakenteiden interferenssi.

Havaitsemani NP:iden erot saattavat viitata käännettyjen ja suomalaisten uutisten tekstuaalisiin eroihin eli tekstien erilaiseen etenemisstrategiaan.

Ehkä suomalaiselle uutistekstille on ominaista maltillisempi informaation tarjoaminen kuin esimerkiksi venäläiselle tai englanninkieliselle. Jos kääntäjä tällöin noudattaa lähtötekstin syntaktisia ja tekstuaalisia rakenteita, hän pakkaa suomalaisen uutistekstin kannalta liikaa informaatiota NP:ihin. Esimerkiksi Inkeri Vehmas-Lehto (1989: 140) toteaa käännösten luettavuutta pohtiessaan, että hänen tutkimansa venäläiset lehtitekstit ja niiden suomennokset olivat usein liian pakattuja, koska niiden lauseissa saattoi olla uutta informaatiota sekä teema- että reemaosassa. Havainto nostaa esiin kysymyksen syntaksin ja tekstin yhteydestä: jos käännös on orjallisesti kiinni lähtötekstin syntaktisissa rakenteissa, saattaa myös tekstin rakenteesta tulla epäsuomalainen. Tällöin tilanne on sikäli nurinkurinen, että pienempiä tekstin yksiköitä koskevat ratkaisut pääsevät ohjaamaan ylemmän tason ratkaisuja eli esimerkiksi tekstin etenemisstrategiaa. Asiaa olisi kuitenkin tutkittava tarkemmin: jotta tekstin etenemisstrategioiden erot selviäisivät, olisi suomalaisista ja suomennetuista uutisista vertailtava mm. lauseiden määrää ja pituutta sekä teemana olevien NP-viittausten rakennetta.

Havaintoni suomennosten piilopoikkeamista poikkeavat esim. Ritva Hartama-Heinosen kokemuksista. Hartama-Heinonen on myös tarkastellut opiskelijoiden käännöksiä, mutta toteaa, että piilopoikkeamat eivät niissä ole olennaisia. Hänen mukaansa piilopoikkeamat eivät välttämättä ole käännösharjoitusten teksteissä odotettavissa olevia, koska tekstit ovat stereotyyppisiä, neutraaleja asiatekstejä. (Hartama-Heinonen 1993: 79.) Olettaisin kuitenkin, että ratkaisevaa piilopoikkeamien esiintymiselle ei ole tekstilaji, sillä kaikilla tekstilajeilla on esim. omia syntaktisia ja tekstuaalisia konventioitaan, joista ainakin osa vaihtelee kulttuureittain. Piilopoikkeamien toteaminen ja varmistaminen käännöksistä sen sijaan on melko työlästä, sillä se vaatii ensinnäkin intuitiivista käsitystä siitä, että tarkasteltavassa tekstissä saattaa olla tämäntyyppisiä poikkeamia, toiseksi tutkimustietoa kohdekielisten rinnakkaistekstien konventioista ja kolmanneksi lähtö- ja kohdetekstin vertailua. Tämän vuoksi ne saattavat normaalissa käännöksen kielentarkastuksessa jäädä kommentoimatta.

10 PIILOPOIKKEAMIEN VÄLTTÄMINEN

Jos piilopoikkeamien toteaminen on työlästä ja jos käännös on ymmärrettävä piilopoikkeamineenkin, kannattaako niihin kiinnittää merkittävästi huomiota? Eli kuten eräs opiskelija sanoi, kun arvostelin hänen jälkiattribuuttejaan: "Onko tässä mitään virhettä? Voihan näin sanoa." Kysymys tietenkin liittyy siihen, mikä on kielellisesti ja tekstuaalisesti hyväksyttävä käännös. Selvää lienee, ettei hyväksyttävyydeksi riitä pelkkä

luettavuus tai ymmärrettävyys, koska se harvoin on riittävä suomenkielistenkään tekstien onnistuneisuuden kriteeri. Toinen kysymys luonnollisesti on, mikä on suomennoksen kielellisen ja tekstuaalisen hyväksyttävyyden vertailukohde - alun perin suomeksi kirjoitettu rinnakkaisteksti vai suomennettu rinnakkaisteksti? Tirkkonen-Conditin mukaan (1981: 142) todennäköisin tekstuaalisen aitouden mittapuu olisivat aitosuomalaiset rinnakkaistekstit, mutta esimerkiksi Tiina Puurtinen on käännettyjä lastenkirjoja tutkiessaan havainnut, että suomennoksilla on todennäköisesti erilaiset kielelliset hyväksyttävyysnormit kuin alkuperäisillä suomenkielisillä lastenkirjoilla. Tämän vuoksi hän muokkaakin kielellisen hyväksyttävyyden määritelmäänsä sellaiseksi, että siihen sisältyvä kirjallisuudenlajin ja genren kielellisiin normeihin mukautuminen voi olla joko alkuperäisen tällä kielellä julkaistun kirjallisuuden normeihin mukautumista tai käännetyn kirjallisuuden normeihin mukautumista. (Puurtinen 1995: 192, 230.)

Myös suomennetuilla uutisilla saattaa olla omia syntaktisia ja tekstuaalisia konventioitaan, jotka poikkeavat alkuperäisten suomenkielisten uutisten konventioista. Osa konventioista saattaa selittyä lähtötekstin interferenssillä, toiset taas voivat olla suomentamiseen liittyviä käytännön ratkaisuja; esim. on vaivattomampaa kirjoittaa lähtötekstin mukaisesti *Michael Krauss Alaskan yliopistosta* kuin selvittää Kraussin asema yliopistossaan ja rakentaa sitten suomalainen etuattribuuttirakenne, esim. *Alaskan yliopiston yleisen kielitieteen professori Michael Krauss*.

Pohjimmiltaan käännöksen kielellisen ja tekstuaalisen hyväksyttävyyden mittapuu kytkeytyy siihen, mikä arvo yleensäkin annetaan kielelliselle ja kulttuuriselle aitoudelle ja moninaisuudelle. Onko arvo sinänsä, että tekstilajit ja niiden kielelliset ja tekstuaaliset keinot vaihtelevat kulttuureittain, vai onko toivottavaa, että ne entistä enemmän mukautuisivat valtakulttuurien käytänteisiin? (Samat kysymykset esittää tieteellisen kirjoittamisen kulttuurieroja tutkinut Anna Mauranen 1993: 169 - 173.)

Jos kulttuurien, kielten ja sitä myötä myös esimerkiksi tekstilajien moninaisuutta ja omaleimaisuutta pidetään tärkeänä, on tähän myös kiinnitettävä riittävästi huomiota, kun koulutetaan kansainvälisen viestinnän asiantuntijoita. Työssäni kansainvälisen viestinnän laitoksen suomen kielen lehtorina joudun monesti miettimään sitä, mitä useiden vieraiden kielten parissa työskentelevän tulisi äidinkielestään hallita, jotta hän ei kääntäessään heittäytyisi aivan lähtötekstin ja sen rakenteiden vietäväksi. Kääntämisen luonteeseenhan ilmeisesti kuuluu se, että se altistaa interferenssille (Toury 1982: 68), ja siksi esimerkiksi koulutuksessa tulisi kehittää opiskelijoiden valppautta erilaisten kielellisten ja tekstuaalisten ilmiöiden havaitsemiseen erikielisistä teksteistä. Kääntäjänkoulutuksen suomen kielen opetukselle asettaisinkin tässä suhteessa seuraavat tavoitteet:

1) On tärkeää kehittää opiskelijan kielellistä tietoisuutta. Etenkin äidinkielen rakenteen tiedostamisen tulisi kääntäjällä olla syvällistä.
2) On tärkeää tehdä opiskelija tietoiseksi äidinkielisten tekstilajien rakenteesta ja konventioista.
3) On tärkeää päästä kirjoittamaan myös pelkästään äidinkielellään, ajattelematta lainkaan kääntämistä. Äidinkielinen kirjoittaminen pitää oman kieliyhteisön teksti- ja tyylilajit ja kielenkäytön aktiivisina.

Kirjallisuus

Eastwood, J. 1994. *Oxford guide to English grammar*. Oxford University Press.

Hakulinen, A. & F. Karlsson. 1979. *Nykysuomen lauseoppia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 350. Jyväskylä: Gummerus.

Hartama-Heinonen, R. 1993. Käännösvirheen dimensioita. Teoksessa P. Kukkonen (toim.) *Tiedon ja taidon dialogia kääntämisen ja tulkkauksen opetuksessa ja tutkimuksessa*. Kouvolan kääntäjänkoulutuslaitoksen julkaisuja, Sarja A N:o 7. Helsinki, s. 73 - 85.

Mauranen, A. 1993. Cultural differences in academic discourse - problems of a linguistic and cultural minority. Teoksessa L. Löfman - L. Kurki-Suonio - S. Pellinen - J. Lehtonen (toim.) *The competent intercultural communicator*. AFinLAn vuosikirja 1993. AfinLA Series No. 51. Tampere, s. 157 - 174.

Nida, E.A. 1964. *Toward a science of translating, with special reference to principles and procedures involved in Bible translating*. Leiden: E. J. Brill.

Puurtinen, T. 1995. *Linguistic acceptability in translated children's literature*. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja n:o 15.

Tirkkonen-Condit, S. 1981. Asiatekstien käännösten tekstuaalisista arvostelukriteereistä. Teoksessa T. Lahdelma (toim.) *Kääntäjä - käännös - lukija*. Kääntäjäseminaari Jyväskylässä 3. - 5.7.1980. Jyväskylän yliopiston kirjallisuuden laitos, monisteita 15, s. 129 - 154.

Toury, G. 1982. Transfer as a universal of verbal performance of L2 learners in situations of communication in translated utterances. *Finlance II*. Language Centre for Finnish Universities. University of Jyväskylä, s. 63 - 78.

Vehmas-Lehto, I. 1989. *Quasi-correctness. A critical study of Finnish translations of Russian journalistic texts*. Neuvostoliittoinstituutin vuosikirja n:o 31. Helsinki.